

**ANALIZA I INTERPRETACIJA PODATAKA O STOPI SUICIDA U
BOSNI I HERCEGOVINI U PERIODU OD 2005. DO 2015. GODINE**

**ANALYSIS AND INTERPRETATION OF SUICIDE RATE DATA IN
BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE PERIOD FROM 2005 TO 2015**

Pregledni znanstveni članak

*Dr. sc Amila Taljanović**

Sažetak

U radu istražujemo sociološku interpretaciju fenomena suicida kroz analizu statističkih podataka. Cilj istraživanja bio je utvrditi opseg razlika između entitetskih podataka u odnosu na zvanične podatke državne Agencije za statistiku, starosnu strukturu i način izvršenja suicida u Bosni i Hercegovini u periodu od 2005. do 2015. godine. Istraživanje je zasnovano na izvještajima dobijenim od strane relevantnih institucija. Rezultati testiranja su pokazali značajnu razlikuju u percepciji i interpretaciji navedenih podataka.

Ključne riječi: suicid, Bosna i Hercegovina, analiza, sociološka interpretacija.

Abstract

In this paper, we investigate the sociological interpretation of the phenomenon of suicide through the analysis of statistical data. The aim of the research was to determine the extent of differences between the entity data in relation to the official data of the State Agency for Statistics, age structure and manner of committing suicide in Bosnia and Herzegovina in the period from 2005 to 2015. The research is based on reports received from relevant institutions. The test results showed a significant difference in the perception and interpretation of these data.

Key words: suicide, Bosnia and Herzegovina, analysis, sociological interpretation.

** Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Univerzitet u Sarajevu. E-mail: ataljanovic@fkn.unsa.ba*

1. UVOD

U novije vrijeme pojava suicida izaziva sve veći interes zbog tragičnih dimenzija, o kojima svjedoče statistički podaci, kao i zbog pojave novih oblika za koje se ne mogu primjeniti kriteriji iz prošlosti. Jedan su od najčešćih uzroka smrti, kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini.

Odnos prema ovom fenomenu uslovljen je u velikoj mjeri kulturnim i religijskim normama, koje ga najčešće osuđuju. U mnogim zemljama tek od poznog 20-tog veka religiozne i zakonske sankcije više ne postoje i suicidalni akti se ne tretiraju kao kriminalni. (Penev, 2016) Ne samo u prošlosti i sadašnjosti, već vjerovatno i u budućnosti postojaće velike razlike među područjima prema tome kakav stav imaju o suicidu. Tako je Irska posljednja evropska zemlja koja je ukinula zakonske sankcije prema samoubistvu i prestala da ga tretira kao kriminalni akt, a to je učinila tek 1993. godine. (Penev, 2016).

Cilj ovog istraživanja jeste da se ukaže na neophodnu ustrojbu jedinstvene metodologije prikupljanja i obrade statističkih podataka o samoubistvima i drugim potrebnim pojavama na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, kako bi se izbjegle proizvoljnosti i nedosljednosti.

Zatim, uspostavi planskih programskih dokumenta i operativnih mjera, kojima će se preventivno djelovati na smanjenju samoubistava, pri čemu treba posebno osnažiti i stručno osposobiti državne institucije i ustanove za rad sa suicidalnim osobama, kao i sa njihovim okruženjem, kako bi se blagovremeno identifikovala suicidalna ponašanja i preventivno djelovalo i spriječile negativne posljedice po zdravlje i život građana Bosne i Hercegovine.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je sredinom 1980-te godine identifikovala prevenciju suicida kao značajan domen svih aktivnosti. Mnoge zemlje, koje su poduzele značajan korak u prevenciji ovog fenomena, postigle su pozitivne rezultate (Švedska, Norveška, Finska, Holandja, Novi Zeland, Škotska, Velika Britanija i Australija). Usvojene su brojne nacionalne strategije prevencije i razvijeni su brojni konkretni programi na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou u cilju smanjenja broja suicida na godišnjem nivou.

2. INTEPRETACIJA PODATAKA O STOPI SUICIDA DOBIJENIH OD FEDERALNE UPRAVE POLICIJE

U Bosni i Hercegovini se, i pored ozbiljnih pokazatelja o suicidu i suicidalnom ponašanju, još uvijek ne posvećuje organizovana društvena pažnja navedenom problemu.

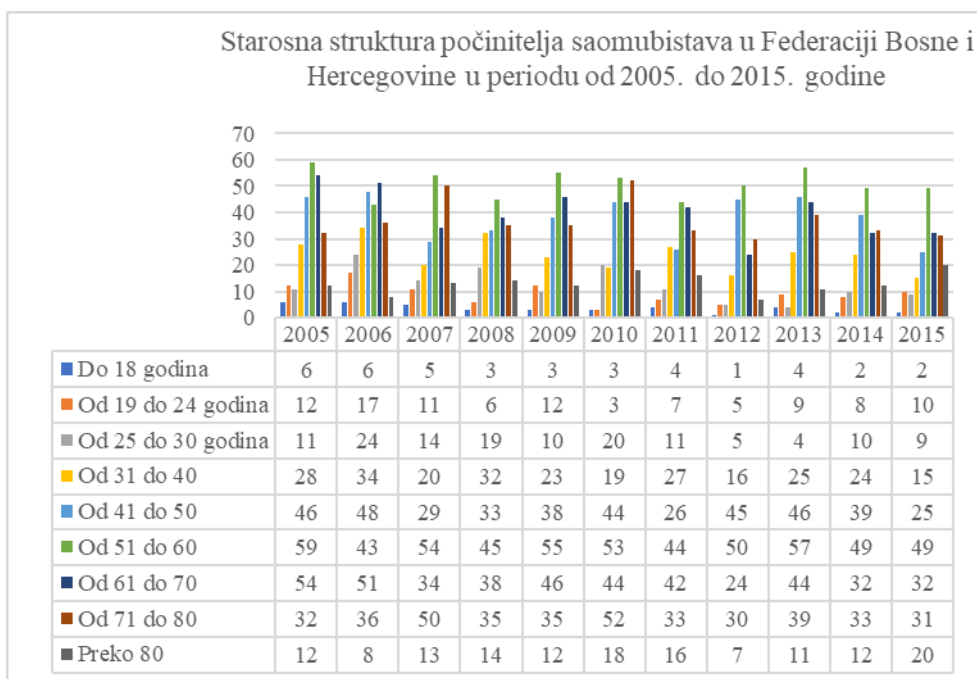
Evidentni su pojedinačni pokušaju odgovora na dati fenomen, koji se uglavnom zasnivaju na parcijalnom pristupu složenom društvenom problemu. Literatura iz ovog područja, iako brojna i dalje pati od nedostataka kvalitetne analize i objašnjenja specifičnosti suicida u Bosni i Hercegovini.

Najuticajniji stručnjaci, posebno epidemiolozi, smatraju da epidemiološki podaci mogu na najplastičniji način prikazati stvarnu situaciju na terenu i realne dimenzije problema.

U današnjoj praksi evidentni su mnogobrojni (institucionalni i vaninstitucionalni), ali neefikasni, primjeri praćenja stope suicida. Pored navedenog, ti stručnjaci smatraju da su aktuelne evidencije podataka o suicidu relativno tačne u Bosni i Hercegovini, iako ne postoji institucija koja raspolaže ažuriranim podacima o broju samoubistava.

Na osnovu podataka dobijenih od strane Federalne uprave policije za period od 2005. do 2015. godine možemo da vidimo u kom se pravcu kreće stopa suicida u Federaciji Bosne i Hercegovine po spolu i starosnoj strukturi stanovništva.

Grafikon 1. Starosna struktura počinitelja samoubistava u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2005. do 2015. godine

Izvor: Federalna uprava policije

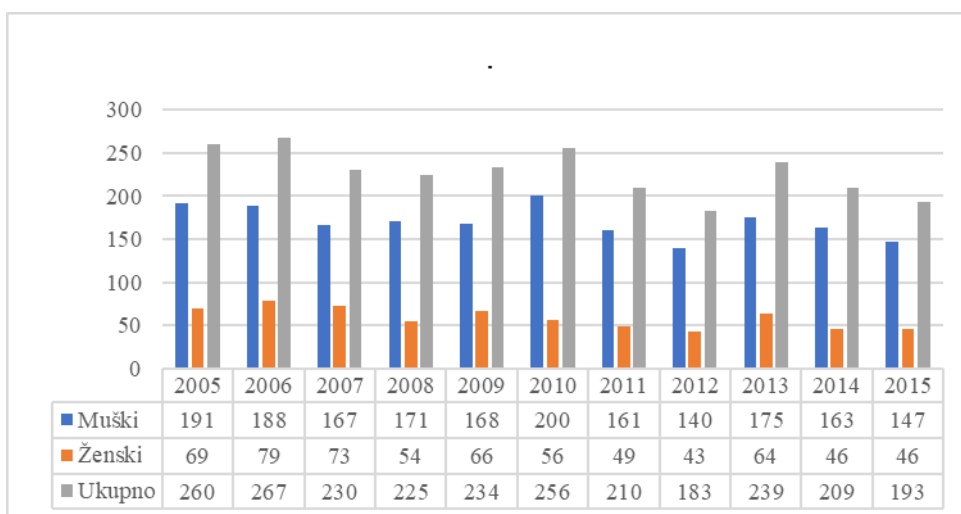
Kada je u pitanju starosna struktura umrlih činom samoubistva u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2005. do 2015. godine, od ukupnog broja (2506), najveći broj izvršioca su osobe starosne dobi od 51 do 60 godine (558). Konkretni statistički podaci ukazuju, ukoliko se posmatraju vrijednosti specifičnih stopa suicida za starosne grupe (41-50; 51-60; 61-70; 71-80) u početnoj 2005. i završnoj 2015. godini posmatranog razdoblja, može se zaključiti da je suicid smanjen kod mladih, odnosno sledećih starosnih grupa: do 18 godina; 19-24; 25-30 te srednjovječnog stanovništva (preko 80 godina). 2010. godine dolazi do manje stope samoubistava kod osoba starosne dobi od 18 do 25 godina. U periodu od 2014. do 2015. godine takođe je smanjenja stopa kod osoba starosne strukture od 31 do 51 godine. Da bi 2015. godine došlo do značajnog povećanja broja samoubistava kod osoba starijih od 80 godina.

Ostale grupe počinioca imaju relativno male fluktuacije u zavisnosti od posmatranih perioda i najveći broj izvršenih suicida po godinama i starosnim grupama izgleda ovako; za osobe starosne dobi do 18 godina od ukupnog broja (39) zabilježen je najveći broj 2005. (6) i 2006. godine (6). Kod osoba starosne dobi od 19 do 24 godine od ukupnog broja (100), najveća stopa zabilježena je u 2006. godini (17), kod osoba starosne dobi od 25 do 30 godine od ukupnog broja izvršenja (137) najveći broj je u 2006. godini (24), kod osoba starosne dobi od 31 do 40 godine od ukupnog broja (263), najveći broj samoubistava izvršen je u 2006. godini (34), kod osoba starosne dobi od 41 do 50 godine od ukupnog broja (419) najveći broj suicida je u 2006. godini (48), kod osoba starosne dobi od 51 do 60 godina., od ukupnog broja izvršenih suicida (558), najveća stopa je u 2005. godini (59), kod osoba starosne dobi od 61 do 70 godine od ukupnog broja (441), zabilježen je najveći broj suicida u 2005. godini (54), kod osoba starosne dobi od 71 do 80 godine od ukupnog broja (376) najveći broj suicida je u 2010. godini (52), i kod osoba starosne dobi preko 80 godina od ukupnog broja izvršenih suicida (143), to je u 2010. godini (18).

Iz navedenih statističkih pokazatelja možemo zaključiti da je u toku posmatranog perioda od 2005. do 2015. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006. godine zabilježena najveća stopa suicida kod osoba starosnih grupa; do 18 godina; 19-24; 25-30; 31-40; 41-50. a, 2005. godine kod osoba starosnih grupa od 51-60; 61-70 godina, dok je 2010. godine najveća stopa suicida kod starosnih grupa: od 71-80 i preko 80 godina.

Starosni model za oba spola je pravilan, odnosno, stope suicida se povećavaju sa starošću, a vrijednosti maksimalnih stopa (stariji preko 50 godina) su izrazito veće nego kod stanovništva drugih starosnih grupa.

Grafikon 2. Broj samoubistava po spolu u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2005. do 2015. godine

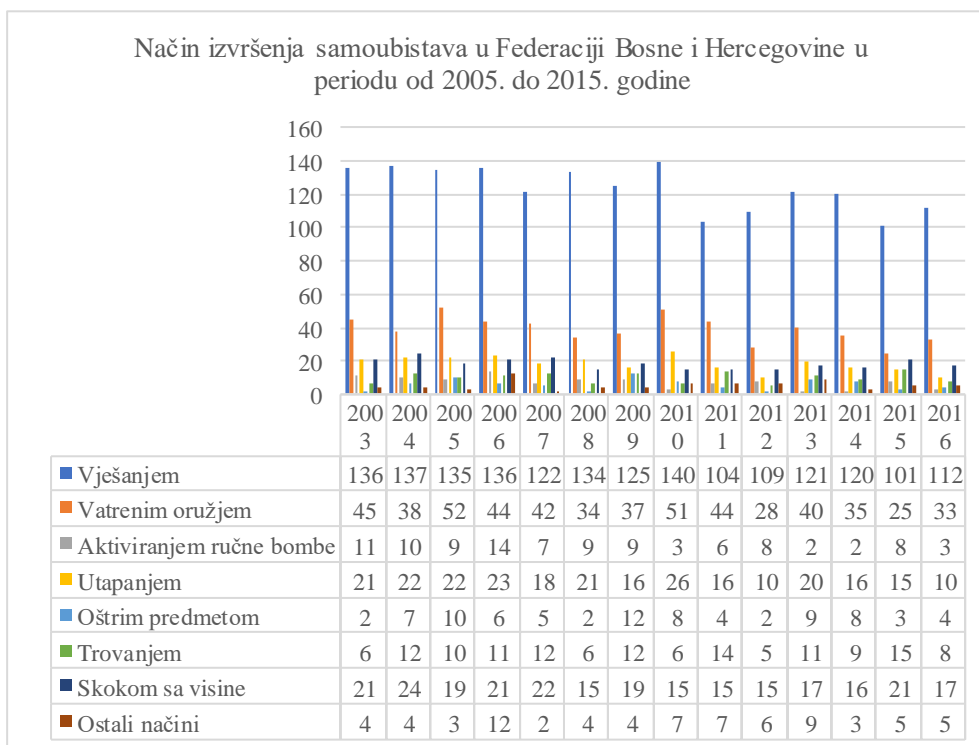
Izvor: Federalna uprava policije

Razlike po spolu u pogledu nivoa i kretanja broja izvršioca samoubistava u Federaciji Bosne i Hercegovine su velike.

Od ukupnog broja (2506), veći udio imaju osobe muškog (1871), za razliku od osoba ženskog spola (665). U 2010. godini, izvršen je najveći broj suicida (200), kod ove spolne populacije nakon čega dolazi do blagom opadanja.

Ni u jednoj od promatranih godina, taj broj nije manji od 140, za razliku od osoba ženske populacije gdje broj suicida po godinama u periodu od 2005. do 2015. godine, ne prelazi broj od 79.

Grafikon 3. Način izvršenja samoubistava u Federaciji Bosni i Hercegovini u periodu od 2005. do 2015. godine

Izvor: Federalna uprava policije

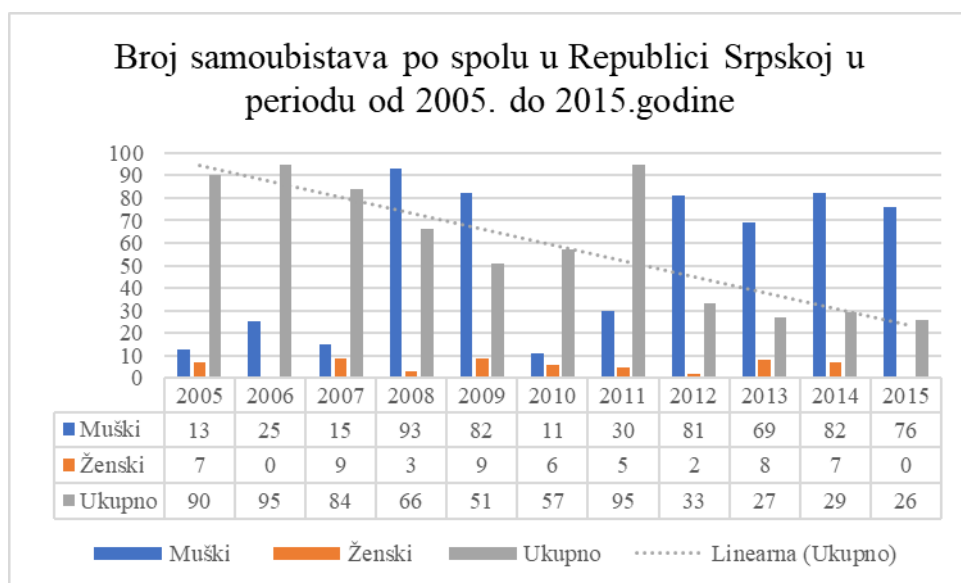
U Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2005. do 2015. godine u pogledu načina izvršenja suicida vješanje je najčešći metod (1347) i to svake godine bez izuzetka sa natpolovičnim udjelom u ukupnom broju suicida. Zatim slijede upotreba vatrenog oružja (432) i utapanjem (203) koji su češći uzroci smrti usljed samoubistva, nego skok sa visine (195), trovanjem (111), aktiviranjem ručne bombe (77), te oštrim predmetom (69) i ostali načini izvršenja suicida (62).

3. INTEPRETACIJA PODATAKA O STOPI SUICIDA DOBIJENIH OD UPRAVE POLICIJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRPSKE

Prema podacima dobijenim od strane Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, primjetna su velika odstupanja i neslaganja u podacima pa se dovodi u pitanje validnost istih. Ukoliko se

podaci iz tabela međusobno uporede jasno je da se neslaganja u istima prenose kroz sve setove podataka. Pored toga, podaci o starosnoj strukturu i načinu izvršenja dodatno potvrđuju neusaglašenost, odnosno, netačnost dostavljenih podataka. Besmisleno je pretpostaviti da je, primjera radi, u 2007. godini, bilo 15 samoubistava počinjenih od strane muških osoba, 9 samoubistava počinjenih od strane ženskih osoba, a da je sa druge strane zabilježeno 84 ukupna slučaja samoubistava. Istovremeno je prema podacima o starosnoj strukturu za navedenu godinu bilo ukupno 93 suicida.

Grafikon 4. Broj samoubistava po spolu u Republici Srpskoj u periodu od 2005. do 2015. godine

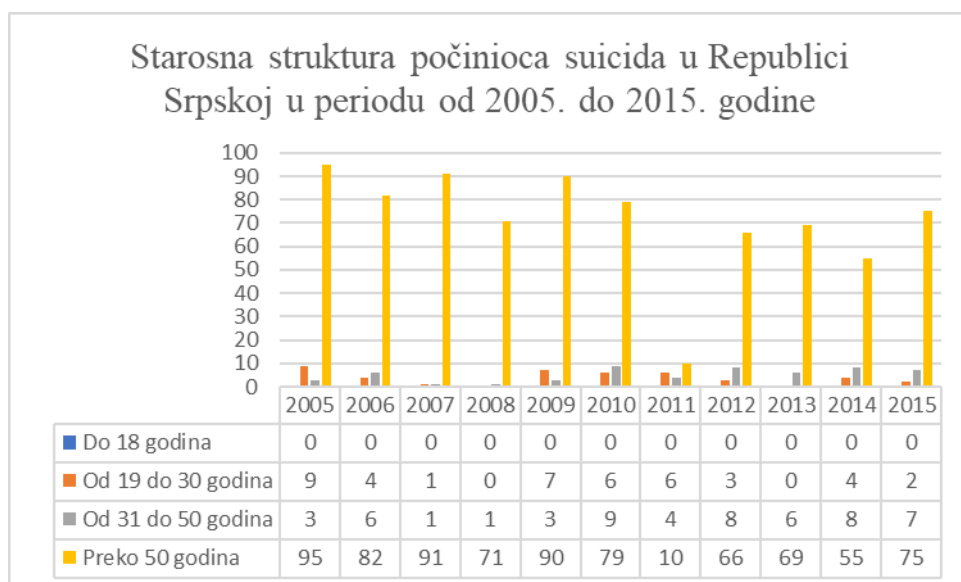

Izvor: Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske

Na osnovu raspoloživih podataka o broju samoubistava za period od 2005. do 2015. godine u Republici Srpskoj može se izvesti osnovni zaključak, da je broj samoubistava pretrpio značajne promjene. Te promjene su se odvijale u smjeru smanjenja broja samoubistava. Za posmatrani period ne samo da je značajno smanjen broj samoubistava već imamo bitno određenih oscilacija.

Naime, osobe muškog spola (577), su deset puta veći izvršioци samoubistava za razliku od osoba ženskog spola (56). Također, iz grafikona 4. možemo zaključiti da je u periodu od 2005. do 2007. godine stopa samoubistava bila niska, da bi u periodu od 2008. do 2009. i od 2012. do 2015. godine stopa samoubistava bila u porastu.

Grafikon 5. Starosna struktura počinitelja suicida u Republici Srpskoj u periodu od 2005. do 2015. godine

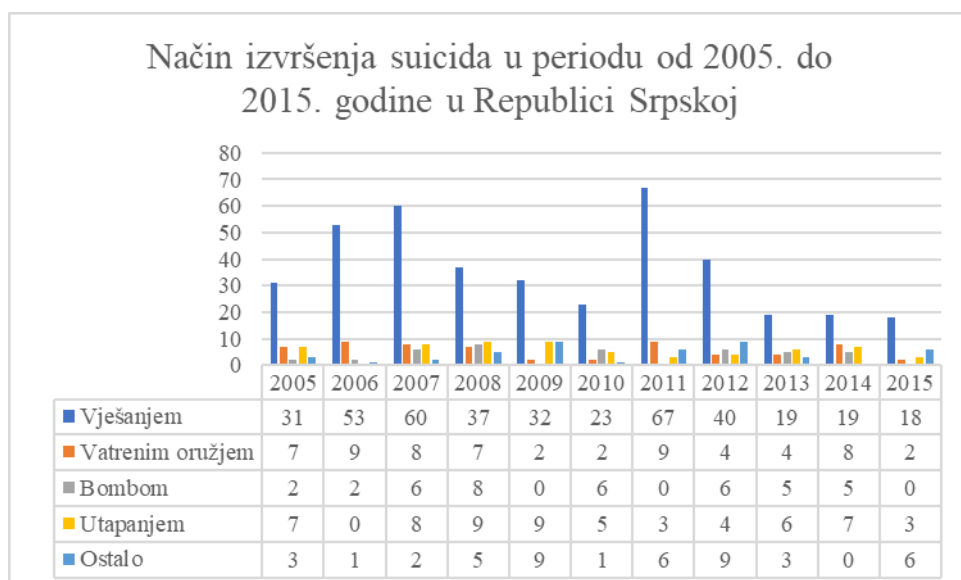

Izvor: Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske

Za samoubistva kao i za ostale uzroke smrti, dokazana je uska povezanost sa starošću, a pogotovo ako se posmatra prema spolu. Prema mišljenju većine istraživača koji se bave ovom tematikom jeste, da je najviše izvršenih samoubistava kod osoba starije životne dobi, i to prije svega muškog spola. Takvo mišljenje je potvrđeno brojnim studijama iz ranijih perioda, ali i onim najnovijim provednim krajem dvadesetog stoljeća.

Starosna struktura umrlih usljed samoubistva u Republici Srpskoj, u periodu od 2005. do 2015. godine, nam pokazuje da su osobe starosne dobi preko 50 godina života najčešći izvršioци samoubistava. 51 umrla osoba bila je starosne dobi od 19-30 godina, a neznato veći broj od 56, čine umrle osobe starosne dobi od 31-50 godine. Konkretni statistički podaci ukazuju, ukoliko se posmatraju vrijednosti specifičnih stopa suicida za tri starosne grupe (19-30; 31-50; preko 50) u početnoj 2005. i završnoj 2015. godini promatranog razdoblja, možemo zaključiti da je suicid smanjen kod mladog i srednjovječnog stanovništva (19-30; 31-50), dok je kod stanovnika najstarije starosne grupe (preko 50 godina), taj broj u porastu (783).

Grafikon 6. Način izvršenja suicida u periodu od 2005. do 2015. godine u Republici Srpskoj

Izvor: Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske

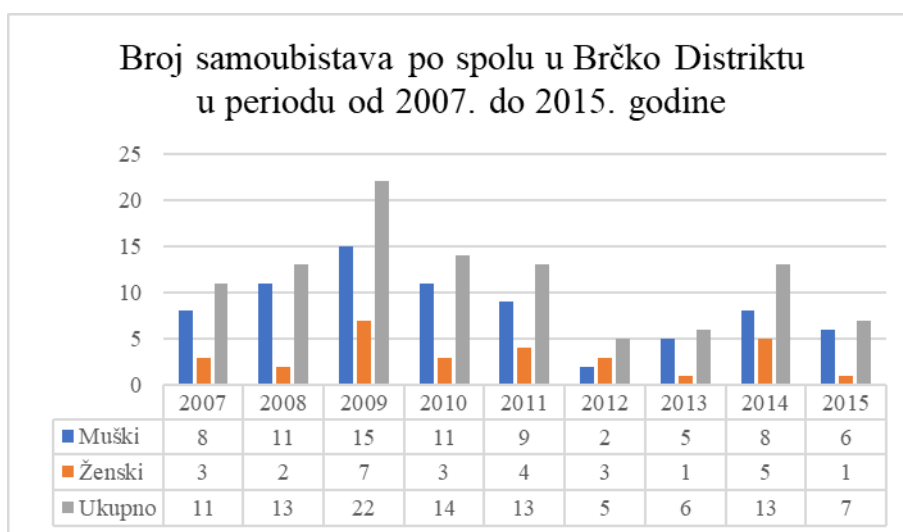
Kod istraživanja samoubistava posebnu pažnju trebamo posvetiti i načinu izvršenja, radi dobijanja kompletne slike o fenomenu i karakteristikama suicidalnog ponašanja pojedinaca, te zbog činjenice da je utvrđivanje osnovnog uzroka smrti osobe koja je počinila samoubistvo, sa demografskog, socioekonomskog i drugog aspekta od velikog značaja radi aktivnosti vezane za prevenciju istog. Način izvršenja samoubistva zavisi od više faktora, kako vanjskih tako i unutrašnjih. Pod vanjskim mislimo prevashodno na dostupnost pojedinih vrsta sredstava i načina do kojih mogu doći izvršioци samoubistava. U unutrašnje faktore spadaju oni koji se mogu tretirati kao individualni, a zavise od spola, starosti, obrazovanja, stepena mentalne poremećenosti osobe koja je izvršila suicid.

U Republici Srpskoj u periodu od 2005. do 2015. godine u pogledu načina izvršenja suicida vješanje je najčešći metod (399), i to svake godine bez izuzetka sa natpolovičnim udjelom u ukupnom broju suicida. Poslije vješanja, upotreba vatrenog oružja je najčešći način izvršenja (62), dok je utapanje (61) češći uzrok smrti usljed samoubistva, nego upotreba bombe (40), a 45 uzroka smrti nastalo je usljed ostalih načina izvršenja suicida.

4. INTEPRETACIJA PODATAKA O STOPI SUICIDA DOBIJENIH OD POLICIJE BRČKO DISTRIKTA

Na osnovu podata dobijenih od Policije Brčko Distrikta, za posmatrani period, dolazilo je do nekoliko izrazitih promjena u broju samoubistava. U periodu od 2007. do 2009. godine broj samoubistava bio je u značajnom porastu, nakon čega se zadržava na relativnom sličnom nivou. Važno je napomenuti da je forma u kojoj su dostavljeni podaci podrazumjevala više informacija o izvršiteljima samoubistava i samom činu, a koje su nedostupne, odnosno, nisu unijete.

Grafikon 7. Broj samoubistava po spolu u Brčko Distriktu u periodu od 2007. do 2015. godine

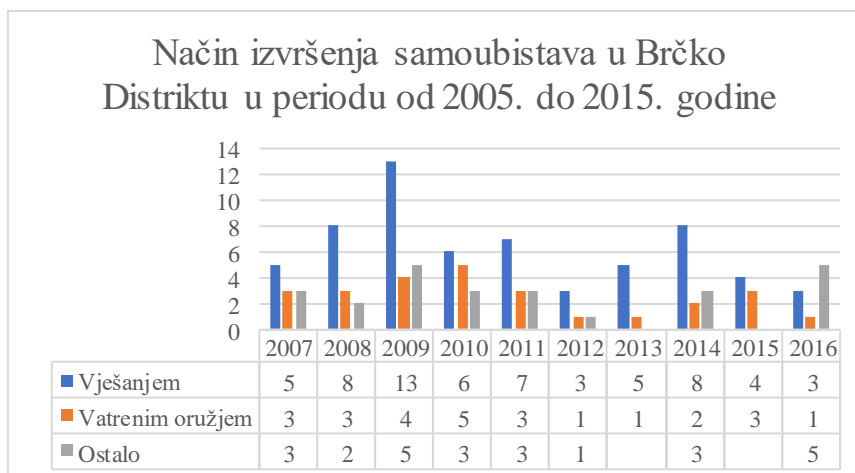
Izvor: Policija Brčko Distrikta (Napomena: Podaci o suicidu na području Brčko Distrika traženi su za period od 2005 do 2015 godine, isti nisu dostavljeni radi nepotpune evidencije za traženi period, kao i starosna struktura izvršilaca suicida).

Razlike između osoba muškog i ženskog spola od ukupnog broja izvršenih suicida su prisutne i kada se posmatraju specifične stope po starosti. Na svjetskom nivou one se manifestuju kroz razlike u broju suicida, njihovoj distribuciji po starosti, kao i po vrijednostima opšte i specifičnih stopa suicida muškaraca i žena po starosti.

Iz grafikona 7. možemo vidjeti da su od ukupnog broja počinjenih suicida (104), u periodu od 2007. do 2015. godine na području Brčko Distrikta, osobe muškog spola izvršile 75 suicida, što je više nego nadpolovično u odnosu na osobe ženskog spola, koje su izvršile 29 suicida.

Također, možemo zaključiti da je u 2009. godine zabilježena najveća stopa suicida (22).

Grafikon 8. Način izvršenja samoubistava u Brčko Distriktu u periodu od 2005. do 2015. godine

Izvor: Policija Brčko Distrikta

U pogledu načina izvršenja suicida od ukupnog broja (113), vješanje je najčešći metod (62). Poslije čega dolazi upotreba vatrenog oružja (26), dok je 25 uzroka smrti nastalo usljed ostalih načina izvršenja suicida.

5. ANALIZA I PREDSTAVLJANJE PODATAKA AGENCIJE ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE O STOPI SUCIDA U PERIODU OD 2005. DO 2015. GODINE

Analizom podataka dobijenih od strane Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, o broju suicida u Bosni i Hercegovini, u periodu od 2005. do 2015. godine, imao je naglašenu smanjenu tendenciju. Postoje godišnje oscilacije, ali one nisu toliko značajne da bi mogle da utječu na promjenu zaključka o blagom smanjenom broju suicida u posmatranom desetogodišnjem periodu. I u Bosni i Hercegovini, kao i u većini zemalja u okruženju i svijetu, među osobama koja su izvršile suicid znatno je više muškaraca nego žena.

Tabela 1. Ukupan broj i način izvršenja suicida prema spolu u periodu od 2005. do 2015. godine u Bosni i Hercegovini

Broj prema spolu i način izvršenja suicida u periodu od 2005. do 2015. godine u Bosni i Hercegovini			Nesretan slučaj		Samoubistva		Ubistva		Nepoznato	
Godina	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
2005.	889	288	496	131	332	135	56	21	5	1
2006.	914	292	504	144	361	128	43	18	6	2
2007.	931	302	538	143	339	133	49	24	5	2
2008.	936	262	549	122	333	120	50	19	4	1
2009.	882	287	523	132	317	134	41	20	1	1
2010.	873	238	468	125	347	96	36	14	22	3
2011.	925	229	524	92	346	113	31	17	24	7
2012.	822	231	470	111	298	99	36	16	18	5
2013.	790	229	456	113	273	96	27	14	34	6
2014.	786	234	432	121	287	96	36	12	31	5
2015.	826	257	453	131	301	95	31	15	41	16
<i>Ukupno</i>	9574	2849	5413	1365	3534	1245	436	190	191	49
<i>Ukupno</i>	12423		6778		4779		626		240	

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

U Bosni i Hercegovini u periodu od 2005. do 2015. godine evidentirano je ukupno 12 423, nesretnih slučajeva, samoubistava, ubistava i nepoznato. Od tog broja većina su bile osobe muškog spola (9574), što je skoro trostruko brojnije od osoba ženskog spola (2849).

Ako posmatramo samo broj izvršenih samoubistava za navedeni period (4779), također su osobe muškog spola veći izvršioci (3534), u odnosu na osobe ženskog spola (1245). Samo u 2010 i 2011. godini izvršioci su (346-347) suicida. Ni u jednoj posmatranoj godini taj broj nije iznosio manje od 270.

Dok kod osoba ženskog spola najveći broj suicida zabilježen je 2005 i 2009 godine (134-135), a najmanja stopa u 2015. godini (95). Ovdje trebamo istaći, mogućnost postojanja većeg broja samoubistava koja se usljed pogrešne klasifikacije od strane osoba koje utvrđuju uzrok smrti, svrstavaju u neku drugu kategoriju uzroka smrti (nesretan slučaj i nepoznato).

Kretanje broja suicida po godinama ima jasno izražen opadajući trend sa 467 na 396 izvršenih suicida.

Tabela 2. Broj samoubistava u Bosni i Hercegovini u periodu od 2005. do 2015. godine prema podacima relevantnih institucija

Godina	Agencija za statistiku BiH	Federalna uprava policije	MUP Republike Srpske	Policija Brčko distrikta
2005.	467	260	90	-
2006.	489	267	95	-
2007.	472	230	84	11
2008.	453	225	66	13
2009.	451	234	51	22
2010.	443	256	57	14
2011.	459	210	95	13
2012.	397	183	33	5
2013.	369	239	27	6
2014.	383	209	29	13
2015.	396	193	26	7
<i>Ukupno</i>	4779	2506	653	104

Izvor: Podaci Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Federalne uprave policije, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske i Policije Brčko Distrikta.

Na osnovu prikupljenih podataka iz više relevantnih institucija iz Bosne i Hercegovine za period od 2005. do 2015. godine, uočavamo da se podaci o broju samoubistava u Bosni i Hercegovini u bitnoj mjeri razlikuju od institucije do institucije, a što se uočava iz tabele 2.

6. ZAKLJUČAK

Za potpunije sagledavanje regionalnih, odnosno entitetskih razlika u pogledu, spolne, starosne strukture stanovništva, potom broja i načina izvršenja suicida u Bosni i Hercegovini (u periodu od 2005. do 2015. godine), možemo navesti nekoliko specifičnih nalaza u našem istraživanju. Uzmemo li u obzir demografski okvir suicidalnog mortaliteta, od posebne je važnosti broj udjela starih i mladih. Prema posljednjim zvaničnim podaci popisa stanovništva u Bosni i Hercegovini 2013. godine, a u odnosu na popis stanovništva iz 1991. godine, došlo je do drastičnog broja smanjenja ukupnog broja stanovništva usljed velikih migracionih kretanja istih, te broja i udjela mladog stanovništva u Bosni i Hercegovini, uz istovremeno povećanje broja starijih osoba. Posljednja decenija dvadesetog i prva decenija dvadesetprvog vijeka predstavlja razdoblje intezivnog starenja stanovnika Bosne i Hercegovine. Stanovništvo u oba entiteta u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj te u Distriktu Brčkom ima veoma sličnu

starosnu strukturu, a i promjene kojima su bili izloženi odvijale su se u istom smjeru.

Kako smo ranije u radu naveli, starosni model sucida za oba spola je pravilan, odnosno, stope sucida se povećavaju sa starošću, a vrijednosti maksimalnih stopa (stariji preko 50 godina) su izrazito veće nego kod stanovništva drugih starosnih grupa.

Analizom i interpretacijom pokazatelja o broju samoubistava dobijenih od strane Federalne uprave policije, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske i Policije Brčko Distrikta za posmatrani period na nivou cijele Bosne i Hercegovine, dolazimo do broja od 3263 izvršena samoubistava, što se u odnosu na zvanične podatke Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine drastično razlikuju. Naime, prema podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u posmatranom periodu izvršeno je 4779 samoubistava, što je za 1516 veći broj izvršenih samoubistava u odnosu na podatke tri nevedene policijske institucije u našoj zemlji ili u procentima preko 40%, što je takođe veoma veliki, kako teorijski, tako i metodološki problem kada se istražuju samoubistava.

Navedeni podaci ukazuju nam na postojanje velikih razlika o izvorima podataka o broju izvršenih sucida u posmatranom periodu od navedenih državnih institucija i državnih organa. Izvori podataka su od posebnog značaja za navedene institucije i organe i to primarnog tipa i u okviru njihovih stručnih nadležnosti. Navedeni izvori podataka moraju biti kompetentni i specifični, ne samo po sadržajima, već i po metodama koje se koriste u njihovom stvaranju, a kasnije i korištenju.

Specifičnost se ogleda u tome što njihova izrada i upotreba moraju unaprijed da budu precizno definisane i normativno regulisane u skladu sa načelom zakonitosti, kako ne bi došlo do ovakvih neprihvatljivih odstupanja. Uočeni propusti u velikoj mjeri mogu biti društveni i naučni problem, kako za rad stručnih službi, tako i za naučna istraživanja ovih, kao i drugih, pojava i problema, a što za negativnu posljedicu može imati sumnju u njihovu vjerodostojnost.

Iz statističkih podataka koje smo koristili u istraživanju možemo zaključiti da muškarci češće izvršavaju suicid smrtonosnim metodama (vješanjem i upotrebom vatrenog oružja), nakon čega ih je teže spasiti. To možemo povezati sa odgojem dječaka, da ne izražavaju, odnosno, ne pokazuju osjećanja kao djevojčice. Muškarci mnogo teže traže pomoć za razliku od žena, i samim tim bivaju osuđeni da se sami nose sa teškim mislima. Stopa sucida može se spriječiti ma koliko osoba bila ubjeđena da to nije moguće. Problem je što postoji osjećaj sramote kod ljudi kada razmišljaju o bilo kakvoj vrsti pomoći, posebno stručnoj.

LITERATURA

1. *Izveštaj Federalne uprave policije*, Sarajevo.
2. *Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske*, Banja Luka.
3. *Izveštaj Policije Brčko Distrikta*, Brčko.
4. Modly, D., Selimić, M., Mršić, G., 2018. *Metodika istraživanja silovanja*. Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak.
5. Penev, G., 2016. *Samoubistva u Srbiji u kontekstu savremenih demografskih i društvenoekonomskih promena*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd.
6. *Statistički izveštaj* Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine.